

under en sten sættes med fingerbøl på patientens bryst og skal forblive dør, indtil de dør (13). Klog kone gav en pige med koldfeber det råd at bære et tusindben i en pennepose i snor om halsen, så ville det løbe feberen ihjel (Møn; 14); det først fundne tusindben bæres i klud over hjertet (Drejø; 15).

Tusindben anbringes i urinrøret på en hest, som tilbageholder urinen (1779; 16).

Hvad er det, som siger 999 klip og ét klap? (et tusindben med træben).

Sladderens tusindben kravler gennem stuerne, ned ad trapperne, ud på gaden og vandrer videre fra hus til hus *Emil Bonnelycke* (17); trængsel · går på stedet march · med tusind trætte fodder · rettet parvis · mod hinanden. · · Trængsel, · et forvildet tusindben · på sprukne fliser *Cecil Bødker* (18).

Se på tusindbenet, · der tramper ad et skræppelblad i takt, · en legion på march – den er en magt *Svend Sørensen* (19).

Så ta'r vi os en lille en, · hvert ben skal ha' en snaps. · O, hvem der var et tusindben, · så fik man en kollaps! *Sigfred Pedersen* (20).

LITTERATUR: (1) 659 24,1097; 626 429; (2) 659 24,1105; (3) 579 K184; 508b 37; 212c 2,204 (skolopender); 804 1,104; (4) 388; (4a) 332 75; (5) 434 4,997; (6) 434 4,293; (6a) 160 1906/23: 1047 (1933); (7) 903 6,397; (8) 202c 4,212; (9) 659 24,1097; (10) 804 1,104; (11) 160 1906/23: 294 (Kirkehelsinge 1945); (12) 426c 89; (13) 464g 4,596; (14) 160 1906/23: 622; (15) 160 1906/23: 1047; (16) 74 80; (17) 116c 183; (18) 113 25; (19) 841 32; (20) 676d 9; (21) 388.

Pibeskæl, -skille Esbjerg og Fanø o. 1900, *langhals* 1820ff; Frederikshavn (2), den langstilkede kappe omkring dyret kan ligne et hoved på en hals; *angletaske* 1768 (*Lepas anatifera*) (3) sml. havlit bd. 2; *tipling* 'lille fremstående spids, top, byld' Frederikshavn (4); *kopatter* Kerteminde (5), *hestetænder* og *hesteskaller* Lynæs (5); *andeskæl* (*Lepas anatifera*) hæfter sig til ænder o.a. søfugle (6).

Færøerne: *ruður, gjar* hørende til utgar 'lokkemad': man kaster rur i søen for at lokke fisk og særlig sej ind (7); Grønland: *kaattungiag*; mod armsmerter bæres på overarmen en rur hentet på den strand, hvor man blev født (8).

Rur og langhals hører til skibsfartens værste skadedyr, hvis skalbelægning nedsætter skibets fart med indtil 50 procent; skroget må i tordok afskrabes og forsynes med en speciel maling. Rur og små blåmuslinger på bådenes underside skræbes af med et hakkejern (Vendsyssel; 9).

Mellem de blåsorte pælemuslinger sidder rurerne godt gemt i deres hvide kalkskaller, der i form ligner små kratervulkaner; ud gennem kraterne strækker dyret sine leddede rankefodder, hvis rytmisk regelmæssige viften efter smådyr minder om hænder, der åbner og lukker sig, som viftede de ustændsigt efter en usynlig ven *J. O. Bøving-Petersen* (10). Den tomme skal »minder slænde om en sneklædt vulkankegle« *Torben Wolff* (11).

LITTERATUR: (1) 659 17,1455; (2) 212c 2,813 og tb. 286; 903 3,69; (3) 26 1,133; (4) 202c 4,174; (5) 388; (6) 659 1,565; (7) 393 114,340,479; (8) 547 125; (9) 202c 4,17; (10) 119 113; (11) 151 3, 118.

Rurer, *Balanus*, langhalse, *Scapellum*

Rurerne fæster deres kegleformede, skarprandede kalkskjolde til kystens sten, pæle etc. og bunden af fartøjer med rankefodder ragende ud af åbningen foroven.

– Danmarks Dyreverden 3, 118-20.

Rur fra norsk, oldnordisk hruðr 'skorpe', beslægtet med roe 'sårskorpe' (1).

Bænkebidere, *Oniscus*, *Porcellio*

Små flade, leddelte, grå krebsdyr, som holder til på fugtige steder (kældere, udhuse etc.).
– Danmarks Dyreverden 3, 132-34.

Bænkebider 1761ff (1) er oprindelig et sjællandsk navn.

Murlus o. 1550, »et lille blyfarvet ukræ, som har mange ben og holder til i gamle mure« (2), NSjælland (3).

Bænkebidere. BIOFOTO/Elvig Hansen.

Kælderorm 1759ff(4).

Væggelus 1761ff, oprindelig et jysk navn (5).

Skrukketrolde 1764ff fra norsk, måske hørende til skrukke 'rynet', skrubbe (o. 1700) 'gammel rynket kvinde' og skrubbe, bornh. *skrobb*, *bænkeskrobb* (6) efter dyrets rynkede udseende.

Æselorm 1772 (7), husæsel o. 1780 (8), *kælderæsel* 1820ff (9), NSjælland (3).

Trælus 1863ff, Sønderjylland, SVJylland, Læsø, MSjælland, Møn, Falster, Lolland (10).

Nøgenmette Sønderjylland o. 1880 (11).

Mur(er)mester 1877ff; Jylland (12), *murmesterlus* VJylland (13), *muorm* Jylland (14); grå galt, grå svin VJylland, Mors (15), væg(ge)orm Thy (16), vægge- og væverpamper Læsø (17), vatter, trævatter og (ved Blokhus) munkelus Vendsyssel (18), vatter formentlig vætte, et overnaturligt væsen.

Træbille (Marstal) og bagbille Ærø, Strynø, Langeland, Askø (19), gråbille Strynø og træbider Lyø (20).

Bænkebillig Sejerø o. 1890, Sjælland, Møn (21), -billig 'lille stump (tej, mad)', *bænkebist* Odsherred (20), *bænelus* Hornsherred (20), *grålus* NVSjælland (20), *brøndlus* VSjælland (20), *fladlus* og *ostetyl* ØSjælland (22).

Tømmerlus Falster, ØLolland (23), *fladlus* Lolland (20).

Bænkebider = spøgende øgenavn til den, som bliver siddende f.eks. ved et bal (24).

Folk fra Sønderho fik skyld for at have bragt bænkebiderne til Sydjylland (25).

Bænkebider blev forhen anvendt som et urindri-

vende middel (26), tørrede bænkebidere indtages for at uddrive blæresten (1793; 27). Når en hest ikke kunne urinere stak man en bænkebider op i dens urintrør (Ærø; 28).

LITTERATUR: (1) 98 24; (2) 664 34 jf. 159; (3) 874b 144; 388; (4) 659 11,1090; (5) 98 24; 212c 3, 1108; 332 78; (6) 659 19,977; 203 42,302; (7) 686 107; (8) 828 67; (9) 903 3,2,83f; (10) 903 7,218; 212c 3,877; 388; 202d 2,319; 430 618; (11) 212c 2,723; (12) 494 1,355; 212c 2,629; 388 (VJyll., Salling); 202c 3,41; (13) 795 138; (14) 464f 5,195; (15) 795 138; 388 (o. 1925); 804 1,104; (16) 212c 3,1108; 388 (o. 1925); (17) 202d 2,340,342; (18) 212c 4,207; 388 (o. 1925); (19) 388; 276 3,385; (20) 388; (21) 856 129; 388; (22) 388 (Nr. Dalby, Højelse); (23) 430 627; 388; (24) 659 3,219; (25) 212c 3,1108; (26) 439b 288; (27) 659 11,1090; (28) 388.

PROSA OG POESI

Jeg så dem vandre grublende over gulvet. De havde et eget bramfrift udtryk, de syslede indgetrogen [tilbagetrukket] med følehornene ligesom med et par strikkepinde. Jeg havde respekt for deres huslige stilleliv og lod dem i fred Johannes V. Jensen (1).

Den sure bænkebider gör · forsøg på snildt at skjule · sin grimme krop ved pludselig · at blive til en kugle Knud Wiinstedt (2).

Spotterne festede i lange nætter, · vrimplende som bænkebidere under en sten Ole Sarvig (3).

LITTERATUR: (1) 385 40,1899,263; (2) 906b 38; (3) 765c 11.